

**SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 19/2012 rd**

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av bestämmelserna om förtida ålderspension och deltidspension

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 september 2012 regeringens proposition med förslag till ändring av bestämmelserna om förtida ålderspension och deltidspension (RP 77/2012 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Lagmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat en lagmotion om ändring av 14 § i lagen om statens pensioner och 16 § i lagen om pension för arbetstagare (LM 47/2011 rd — Reijo Tossavainen /saf m.fl.), som remitterades till utskottet den 7 december 2011.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har arbetslivs- och jämställdhetsagsutskottet lämnat utlåtande i

ärendet. Utlåtandet (AjUU 15/2012 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Maritta Hirvi, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Carita Wuorenjuuri, Pensionsskyddscentralen
- förmånschef Pirjo Raute, Folkpensionsanstalten
- jurist Jarmo Pätäri, Akava ry
- expert Antti Tanskanen, Finlands Näringsliv rf
- ekonomisk expert Ilkka Kaukoranta, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- juridisk ombudsman Harri Hellstén, Företagarna i Finland.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONEN

Regeringens proposition

I propositionen föreslår regeringen ändringar i lagen om pension för arbetstagare, lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare, lagen om sjömanspensioner, lagen om införande av lagen om sjömanspensioner, lagen om pension för företagare, lagen om införande av lagen

om pension för företagare, lagen om pension för lantbruksföretagare, lagen om kommunala pensioner, lagen om statens pensioner, folkpensionslagen och lagen om garantipension. Förtida ålderspension föreslås bli slopad som pensionsform i arbetspensionssystemet och bestämmelserna om förtida ålderspension stryks därför

i dessa arbetspensionslagar. Där stryks även bestämmelsen om rätten för en långtidsarbetslös som får arbetslöshetsdagpenning med stöd av rätten till tilläggsdagar att gå i ålderspension utan förtidsminskning vid 62 års ålder.

Folkpensionslagen föreslås bli ändrad så att folkpension kan fås som förtida ålderspension tidigast vid 63 års ålder i stället för vid 62 års ålder som nu. Den föreslås också bli ändrad så att en långtidsarbetslös som får arbetslöshetsdagpenning med stöd av rätten till tilläggsdagar ska ha rätt till ålderspension utan förtidsminskning enligt folkpensionslagen tidigast vid 63 års ålder i stället för vid 62 års ålder som nu.

På grund av ändringsförslagen om förtida ålderspension och ålderspensionen utan förtidsminskning föreslår regeringen att lagen om garantipension ändras så att den som får ålderspension eller förtida ålderspension ska ha rätt till garantipension tidigast vid 63 års ålder i stället för vid 62 års ålder som nu.

Arbetspensionslagarna ändras också så att rätten till deltidspension uppstår tidigast vid 61 års ålder i stället för vid 60 års ålder som nu.

I lagen om pension för arbetstagare, lagen om sjömanspensioner och lagen om kommunala pensioner föreslås bestämmelsen om arbetsgivarens rätt att få uppgifter från pensionsanstalten bli preciserad. I arbetspensionslagarna föreslås

också vissa ändringar främst av teknisk natur. Även i införandelagarna föreslås ändringar av teknisk natur.

De ändringar som föreslås i lagen om kommunala pensioner och lagen om statens pensioner ska med stöd av hänvisningsbestämmelser även gälla arbetstagare som omfattas av andra pensionssystem inom den offentliga sektorn.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2013. För lagarnas ikraftträdande finns dock övergångsbestämmelser. De ändringar som gäller förtida ålderspension ska tillämpas på personer födda 1952 eller senare. Ändringar som gäller rätten för en långtidsarbetslös som får arbetslöshetsdagpenning med stöd av rätten till tilläggsdagar att få ålderspension utan förtidsminskning som 62-åring ska tillämpas på personer födda 1958 eller senare. Ändringen av åldersgränsen för deltidspension ska tillämpas på arbetstagare och företagare födda 1954 eller senare.

Lagmotion

I lagmotion LM 47/2011 rd föreslås det att systemet med deltidspension ändras så att 55-åringar ska ha rätt att få deltidspension, om samma arbetsgivare åtar sig att anställa minst en arbetslös person på deltid eller heltid i minst ett år.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Syftet med propositionen är att förlänga arbetslivet och höja den genomsnittliga pensioneringsåldern. Propositionen bygger på regeringsprogrammet och det avtal om förlängda arbetskarriärer som arbetsmarknadens organisationer har förhandlat fram. Utskottet ställer sig bakom förslagen. Tiden i arbetslivet måste förlängas och den genomsnittliga pensioneringsåldern höjas för att Finland fortsatt ska ha hållbara offentliga finanser och arbetspensionerna ska kunna finansieras. Med längre arbetsliv har vi bättre möjligheter att trygga finländarnas pensionsinkomster.

I förslagen ingår att slopa förtida ålderspension i arbetspensionssystemet och höja åldersgränsen för deltidspension till 61 år för personer födda 1954 eller senare. I folkpensionssystemet kommer förtida ålderspension att vara kvar, men åldersgränsen stiger till 63 år.

Med den åtstramade pensionsrätten vill man ha kvar arbetsföra människor längre i arbetslivet genom att minska äldre arbetstagares möjligheter att lämna arbetslivet innan de uppnått åldern för ålderspension. Deltidspension utnyttjas emellertid också för att göra det lättare att orka arbeta längre och förtida ålderspension för att lämna arbetslivet när arbetsförmågan försämras.

Åtstramningarna minskar möjligheterna till individuella val för att sluta arbeta eller minska arbetsbördan mot slutet av arbetslivet. I likhet med arbets- och jämställdhetsutskottet anser social- och hälsovårdsutskottet det därför nödvändigt att det följs upp hur ändringarna påverkar beloppen på nya sjukpensioner för äldre arbetstagare.

Vidare följer det av åtstramningarna att man måste se till att medarbetare som närmar sig pensionsåldern orkar arbeta kvar och att arbetsmiljön värnas för att den eftersträvade förlängningen av arbetslivet ska kunna omsättas i praktiken. Här vill utskottet hänvisa till utlåtandet från arbetslivs- och jämställdhetsutskottet.

För långtidsarbetslösa betyder det vanligen längre arbetslöshet när den förtida ålderspensionen slopas. När reformen träder i kraft kommer personer med tilläggsdagar för utkomstskydd för arbetslösa att vara arbetslösa arbetssökande vid 62-årsåldern. Eftersom efterfrågan på långtidsarbetslösa i 62-årsåldern än så länge är mycket liten på arbetsmarknaden, innebär reformen i första hand att de får sin försörjning tryggad ett år längre via utkomstskyddet för arbetslösa i stället för att få pension. För de flesta är arbetslöshetsersättningar en osäkrare och mindre inkomst än pension.

Nästa år kommer regeringen att lämna en proposition till riksdagen om rätt för arbetslösa som är 60 år och äldre att få aktiveringsåtgärder som uppfyller arbetskravet. Utskottet påpekar att arbetskraftsförvaltningen måste räkna med ett ökande servicebehov bland äldre arbetslösa redan innan ändringarna träder i kraft.

Den förväntade pensioneringsåldern stiger inte med mer än uppskattningsvis 0,1 år av de föreslagna ändringarna. Följaktligen spelar effekterna av enskilda åtgärder en mindre roll än de samlade åtgärderna för att förlänga arbetslivet. För att nå målet att människor ska arbeta kvar längre behövs det många samverkande åtgärder både i början och i slutet av arbetslivet, och inte minst mitt uppe i karriären.

Med satsningar på medarbetarnas hälsa och ett attraktivt arbetsliv går det påverka pensione-

ringsåldern, menar utskottet. I dag sjunker den faktiska pensioneringsålder avsevärt av sjukpensionerna. För att minska antalet nya sjukpensioner krävs det en rad åtgärder inom företagshälsovård, arbetarskydd och rehabilitering. Faktorer som direkt kan tillämpas för att motverka nedsett arbetsförmåga är att slussa arbetstagare till vård och rehabilitering vid rätt tidpunkt, samordna rehabiliteringen, utveckla arbetsmiljöer som främjar den psykiska hälsan, sätta in tidigt stöd för arbetsförmågan och ge stöd till återgång i arbete efter sjukdom. Det är positivt att avtalet om förlängd arbetskarriär inte bara innehåller försäkringar i pensionssystemet utan också innehåller skrivningar om kvalitet i arbetslivet, företagshälsovård och rehabilitering. En del av skrivningarna ska genomföras genom lagändringar och vissa andra genom översyn av verksamhetsmodeller och rutiner. Samtidigt är det viktigt att se till att skrivningarna omsätts i praktiken, menar utskottet. Utskottet välkomnar social- och hälsovårdsministeriets förberedelseprojekt för att förbättra sysselsättningen bland personer med partiell arbetsförmåga.

Vidare vill utskottet påpeka att propositionen innehåller en förtjänstfull utredning av jämställdhetskONSEKVENSERNERNA av reformen och håller med arbetslivs- och jämställdhetsutskottet i detta.

Motionen

Utskottet har godkänt lagförslaget enligt propositionen. Av utskottets ståndpunkt följer att lagmotionen måste avvisas.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslagen utan ändringar och

förkastar lagmotion LM 47/2011 rd.

ShUB 19/2012 rd — RP 77/2012 rd

Helsingfors den 7 november 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Anneli Kiljunen /sd
medl. Sanni Grahn-Laasonen /saml
Arja Juvonen /saf
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml

Annika Saarikko /cent
Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /saml
Anu Vehviläinen /cent
Erkki Virtanen /vänst
ers. Ari Jalonen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

RESERVATION 1

Motivering

I regeringsprogrammet finns bättre sysselsättning och längre arbetsliv inskrivna som regeringens mål. Arbetslivet ska utvecklas i syfte att förbättra möjligheterna att arbeta kvar och höja produktiviteten. Dessutom lovar regeringen öka flexibiliteten i arbetslivet och ge personer med partiell arbetsförmåga bättre möjligheter att arbeta. Men i propositionen föreslår regeringen att förtida ålderspension slopas och rätten till deltidspension ska börja tidigast vid 61 års ålder i stället för vid 60 som nu. Stick i stäv med regeringsprogrammet kommer alltså flexibiliteten i arbetslivet att begränsas. Propositionen hjälper inte heller människor att orka arbeta kvar och medverkar knappast heller till att förlänga tiden i arbete, vilket är regeringens viktigaste mål.

Syftet med propositionen är att förlänga arbetslivet och höja den genomsnittliga pensioneringsåldern. I propositionen sägs det dock att ändringarna har relativt liten effekt på den förväntade pensioneringsåldern. Den förväntas nämligen stiga med bara 0,1 år. Vidare uppges propositionen vara neutral i fråga om utgifterna för arbetspensioner. Sett i ett samhällsperspektiv är effekterna alltså obefintliga. För den enskilde är läget ett helt annat. Om förslaget går igenom, måste många mot sin vilja och rentav med risk för sin hälsa fortsätta arbeta när regeringen vill få in i statistiken att pensioneringsåldern stiger med 0,1 år.

Här bör också noteras att propositionen inte riktar in sig på den faktor som mest kan höja pensionsåldern, nämligen kvaliteten i arbetslivet. Experter från såväl arbetstagar- som arbetsgivarsidan har gång på gång påpekat att det effektivaste sättet att höja den allmänna pensioneringsåldern är att ta tag i de negativa faktorer i arbetsmiljön som får människor att pensionera sig så snart tillfälle ges. Vi tror att många skulle stanna kvar i arbetslivet betydligt längre om regeringen och arbetsmarknadens parter koncent-

trerade sig på kvaliteten i arbetslivet i stället för att komma med den här typen av propositioner.

När det gäller att förlänga tiden i arbetslivet är det angeläget att också lyfta fram flexibiliteten i arbetslivet. Av social- och hälsovårdsministeriets utredning om personer med partiell arbetsförmåga framgår det att vår arbetskraftspolitik har varit inriktad på heltidsanställning och att det har lett till personer med partiell arbetsförmåga har blivit långtidsarbetslösa, så kallade "svårsysselsatta". Dessutom finns det en stor grupp människor som till följd av sin livssituation vill arbeta deltid. För att de ska kunna arbeta kvar längre krävs det förändringar i arbetskraftspolitiken. Arbetslivet måste bli mer flexibelt för att också andra än de som kan arbeta heltid ska få en chans att göra en arbetsinsats.

Dessutom finns det anledning att lyfta fram sjukpensionsfrekvensen. Enligt Pensionsskyddscentralen fick drygt 200 000 personer sjukpension i slutet av 2011, och det utbetalade beloppet var drygt tre miljarder euro. Värt att notera är också att statsrådets kansli i en rapport om längre arbetsliv säger att en halvering av sjukpensionsfrekvensen jämfört med utgångsläget skulle höja den förväntade pensioneringsåldern med ungefär 1,5 år. Med större satsningar på arbetsförmågan kan man således senarelägga pensioneringsåldern betydligt mer än med den här propositionen. Dessutom bör man tänka på att arbetstagarna inte orkar arbeta längre av att förtida ålderspension avskaffas och åldersgränsen för deltidspension höjs. Så man kan räkna med fler sjukpensionerade när ändringarna träder i kraft.

Vi får inte heller glömma att det är ganska få som orkar arbeta ända fram till pensionsåldern. Enligt propositionen är sysselsättningen bland män i åldern 62 år bara 47 procent och bland kvinnor 45 procent. I fjol pensionerade sig 2 400 personer med förtida ålderspension vid 62 års ålder. I slutet av fjolåret fick 27 506 personer deltidspension. Deltidspensionen kunde vidareut-

vecklas för att bättre stödja sysselsättning av unga och långtidsarbetslösa och förlänga arbetslivet, som det föreslås i den parallella lagmotionen LM 47/2011 rd.

Åldersgränserna behöver ändras för att personer i åldrarna 58 och 59 år kan få deltidspension, om samma arbetsgivare förbinder sig att anställa minst en arbetslös arbetssökande i stället. Tack vare deltidarbete kan arbetsbördan minska och man orkar sannolikt arbeta kvar mycket längre. Om en arbetslös arbetssökande anställs hjälper det upp sysselsättningen, och ger den vägen fler skattebetalare och minskar kostnaderna för arbetslöshetsersättning. Arbetsgivarna är intresserade av att få ner sina kostnader för att anställa folk. Löneutgifterna för erfarna medarbeta-

re minskar när de får deltidspension och nyanställda har lägre ingångslön än de som varit i arbetslivet i många år. Så systemet är fördelaktigt också för arbetsgivaren. Dessutom kan arbetsgivarna bättre utnyttja de deltidspensionerades möjligheter att överföra tyst kunskap eftersom de erfarna finns kvar på arbetsplatsen.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslagen förkastas och

att nya lagförslag 1—3 godkänns med anledning av lagmotion LM 47/2011 rd.

Reservationens nya lagförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om pension för arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) 194 §, och
fogas till 16 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 627/2009, ett nytt 2 mom., varvid nuvarande 2—5 mom. blir 3—6 mom., som följer:

16 §

Rätt till deltidspension

En arbetstagare i åldern 58—59 år som övergått till deltidarbete har rätt att få deltidspension, om arbetsgivaren utöver det som anges i 1 mom. förbinder sig att anställa en i 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd arbetslös arbetssökande vid en Arbetskraftsbyrå och den sammanlagda arbetstiden för personen på deltidspension och den nya arbetstagaren motsvarar minst arbetstiden för en heltidsanställd arbetstagare. Företräde ska ges en arbets-

lös arbetssökande på Arbetskraftsbyrå som är en ung enligt 1 kap. 7 § 1 mom. 4 punkten eller en långtidsarbetslös enligt 1 kap. 7 § 1 mom. 5 punkten i lagen om offentlig Arbetskraftsservice (1295/2002) eller en person som nyligen avlagt högskole- eller yrkeshögskoleexamen och som bedöms ha fullgod yrkeskompetens för anställningen.

194 §

Arbetsgivarnas rätt att få uppgifter

Trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter

har en arbetsgivare rätt att för sin ekonomiförvaltning och personaladministration och för att kunna kontrollera företagets arbetspensionsförsäkringsavgifter av pensionsanstalterna få nödvändiga uppgifter om pensioner som beviljats

enligt denna lag och om pensionsformen samt om begynnelse- och slutdatum för beviljade pensioner.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av lagen om kommunala pensioner

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om kommunala pensioner (549/2003) 147 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 469/2010 och 1177/2011, och

fogas till 14 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 713/2004, 1293/2006 och 925/2009, ett nytt 2 mom., varvid nuvarande 2—4 mom. blir 3—5 mom., som följer:

14 §

Deltidspension

En arbetstagare i åldern 58—59 år som övergått till deltidarbete har rätt att få deltidspension, om arbetsgivaren utöver det som anges i 1 mom. förbinder sig att anställa en i 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd arbetslös arbetssökande vid en arbetskraftsbyrå och den sammanlagda arbetstiden för personen på deltidspension och den nya arbetstagaren motsvarar minst arbetstiden för en heltidsanställd arbetstagare. Företräde ska ges en arbetslös arbetssökande på arbetskraftsbryån som är en ung enligt 1 kap. 7 § 1 mom. 4 punkten eller en långtidsarbetslös enligt 1 kap. 7 § 1 mom. 5 punkten i lagen om offentlig arbetskraftsservice (1295/2002) eller en person som nyligen avlagt högskole- eller yrkeshögskoleexamen och som bedöms ha fullgod yrkeskompetens för anställningen.

147 §

Lämnande av uppgifter till arbetsgivaren

Den kommunala pensionsanstalten har rätt att, trots den sekretess som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter, till ett medlemssamfund, en statlig arbetsgivare, en kyrklig arbetsgivare och Folkpensionsanstalten såsom arbetsgivare lämna nödvändiga uppgifter för ekonomiförvaltning och kontroll av pensionsavgiften om en förmån som beviljats en pensionstagare enligt denna lag, lagen om statens pensioner och pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan och om förmånens belopp. Pensionsanstalten har också rätt att meddela den arbetsgivare från vars tjänst en person avgår med pension den beviljade pensionens slag samt tidpunkten för pensionens början och slut för arbetsgivarens personaladministrativa arrangemang.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av lagen om statens pensioner**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 14 § i lagen om statens pensioner (1295/2006), sådan den lyder delvis ändrad i lag
927/2009. ett nytt 2 mom., varvid nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., som följer:

14 §

Rätten till deltidspension

En arbetstagare i åldern 58—59 år som övergått till deltidarbete har rätt att få deltidspension, om arbetsgivaren utöver det som anges i 1 mom. förbinder sig att anställa en i 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd arbetslös arbetssökande vid en Arbetskraftsbyrå och den sammanlagda arbetstiden för personen på deltidspension och den nya arbetstagaren motsvarar minst arbetstiden för en heltidsan-

ställd arbetstagare. Företräde ska ges en arbetslös arbetssökande på Arbetskraftsbryån som är en ung enligt 1 kap. 7 § 1 mom. 4 punkten eller en långtidsarbetslös enligt 1 kap. 7 § 1 mom. 5 punkten i lagen om offentlig Arbetskraftsservice (1295/2002) eller en person som nyligen avlagt högskole- eller yrkeshögskoleexamen och som bedöms ha fullgod yrkeskompetens för anställningen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 7 november 2012

Arja Juvonen /saf
Laila Koskela /saf
Ari Jalonen /saf

RESERVATION 2***Motivering***

Propositionen om förtida ålderspension och deltidspension hänger samman med avtalet om förlängda arbetskarriärer från mars i år. Syftet med propositionen är att förlänga arbetslivet och höja den genomsnittliga pensioneringsåldern. Men den genomsnittliga pensioneringsåldern stiger bara med 0,1 år av propositionen.

Vi i Centern anser att regeringens åtgärder för att förlänga tiden i arbete är fullständigt otillräckliga. Med de föreslagna åtgärderna finns det ingen realistisk chans att nå regeringens och arbetsmarknadsorganisationernas gemensamma mål att höja den genomsnittliga pensioneringsåldern till 62,4 år 2025. Av allt döma söker inte regeringen själv aktivt åtgärder för att förlänga arbetslivet. Utan större ambitioner nöjer den sig med det avtal som arbetsmarknadens organisationer förhandlade fram i mars i år.

Regeringen måste ta sig i kragen och snabbt lägga upp ett åtgärdsprogram för att förlänga tiden i arbetslivet och höja den genomsnittliga pensioneringstiden. Det behövs fler åtgärder för hållbar finansiering av arbetspensionerna och hållbara offentliga finanser.

Förslag

Vi föreslår

att ett uttalande godkänns.

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen så snart som möjligt bereder ett åtgärdsprogram och nödvändiga lagändringar för att förlänga arbetslivet så mycket att den genomsnittliga pensioneringsåldern är 62,4 år 2025.

Helsingfors den 7 november 2012

Juha Rehula /cent
Anu Vehviläinen /cent
Annika Saarikko /cent